

12

ДО ПИТАННЯ ПРО ЛОГІЧНУ ТА МОВНУ КАТЕГОРІЮ КІЛЬКОСТІ

Єгорова О.І., аспірант

Кількісні відношення предметів та явищ об'єктивної дійсності вивчаються у ряді наук, серед яких чільне місце посідають філософія та філологія. Категорія якості, кількості і міри відносяться до універсальних філософських та логічних категорій. Вони являють собою певні віхи у пізнанні людиною об'єктивної дійсності, оскільки уся пізнавальна діяльність людини направлена на об'єктивну дійсність, таким же чином, як і її результати, реалізуються у формі логічних категорій.

Категорія кількості є однією з найважливіших онтологічних категорій, що пронизують все людське буття, та виконують методологічну та світоглядну роль. Пізнаючи оточуючу дійсність та виділяючи певні властивості окремих предметів та явищ, людина безумовно встановлює й їх кількісну визначеність, яка властива всім об'єктам оточуючого світу.

Перші спроби аналізу проблеми кількості беруть свої витоки у піфагорійців, які вивчали природу чисел. Піфагор дав наступне визначення кількості: "Усяка кількість – це множина, якщо вона піддається лічбі, а величина, якщо піддається вимірюванню. Множиною називається те, що потенційно може бути поділено на частини не неперервні, а величиною – на частини неперервні".

Як окрему категорію кількість розглядав Аристотель. Він вказує на два види кількості: до ділимих кількостей він відносить число та слово, до неперервних – лінію, поверхню, тіло, місце та час.

Категорії кількості, якості та відношень складають у Аристотеля своєрідну підсистему, оскільки кількісні параметри передують якісним і є умовою реалізації останніх. Категорія відношень реалізується на базі двох вищезгаданих взаємообумовлених категорій у результаті порівняння кількісних/якісних характеристик декількох об'єктів.

Кількість, як і якість, є одним з найбільш загальних властивостей буття, що знаходить своє відображення у розумових категоріях. Логічна категорія кількості – це результат відображення кількісної визначеності буття, що, з однієї сторони, постає як дискретна кількість, а з іншої, – недискретна, безперервна кількість. Перша з них визначається за допомогою лічби, а друга – за допомогою вимірювання. Відповідно до цього у логічній категорії кількості виділяються два основні аспекти – число та величина. Ці відношення можна представити в уніфікованій тріаді, елементи якої взаємопов'язані та взаємообумовлені:

Кількість   Ментальна   Категоріальна
(об'єктивна) → (логічна) → (мовна)

Мова - найважливіше знаряддя мислення, засіб категоризації когнітивних пошуків. Це стосується й категорії кількості, де число та міра, виконуючи функції обчислення та вимірювання, є метакатегоріями (метамовою). Ще Бодуен де Куртене відмічав, що виявлення та описання кількісних відношень у всіх галузях мовного мислення має велике значення. Процес позначення дійсності відбувається за допомогою мови, у якій результати пізнання знаходять свою категоризацію. Таким чином, мова стає невід'ємною частиною процесу пізнання реального світу. Об'єктивно існуюча кількість отримує в мові специфічне відображення, що утворює разом з мовними засобами її вираження мовну категорію кількості, якій, як і будь-якій категорії мови, властиві план змісту та план вираження.

Категорія кількості, як будь-яка логічна категорія, знаходить своє відбиття у мові на морфемному, граматичному, лексичному, фразеологічному та інших рівнях. В англійській, українській та російській мовах існують спільні засоби позначення точності на різних мовних рівнях, що свідчить про наявність лексико-семантичного поля кількості.

Зміст категорії кількості базується на об'єктивно існуючих кількісних відношеннях, які у мові мають точне і неточне позначення.

Аналіз емпіричного матеріалу свідчить про наявність в англійській мові цілого комплексу засобів на позначення приблизної, невизначеної кількості, що знаходиться в опозиції до засобів позначення точної кількості.

Ядро квантитативних словесних знаків займають числівники, які на лексичному рівні слугують засобами позначення точної кількості (пор. англ. *three*, укр. *двадцять*), на фразовому – приблизної (пор. *a year or two*, *about 5 hours*, укр. *років зо два, два-три рази*), на фразеологічному та контекстуальному – невизначеної (пор. англ. *a thousand and one things to do*, укр. *сім п'ятниць на тиждень*,).

Корпус номінації кількості не обмежується числівниками. Аналіз емпіричного матеріалу свідчить про різночастиномовну представленість кількісних відношень у дистантних мовах, що є вельми перспективним напрямом у лінгвістичному дослідженні.